

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระบบกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงวิธีการปฏิบัติในทางกฎหมายในกระบวนการดำเนินคดีทางอาญา โดยในทางปฏิบัตินั้นได้มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาด้วย ไม่ว่าจะเป็น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและทนายความ

โดยหลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แม้จะเปิดโอกาสให้เอกชนผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องร้องคดี แต่ผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการ กล่าวคือ คดีของรัฐเสียไปไม่ได้ ซึ่งแสดงว่ารัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานอัยการยังเป็นผู้รับผิดชอบที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาอยู่นั่นเองหรือแม้ศาลเองก็จะทำให้คดีของรัฐเสียหายไม่ได้¹ ซึ่งในระบบกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเป็นการนำหลักการค้นหาความจริงโดยคู่ความในระบบ Common Law และหลักการค้นหาความจริงโดยหลักการตรวจสอบในระบบ Civil Law มาใช้บังคับร่วมกัน โดยอัยการและจำเลยมีบทบาทในการเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ส่วนในการพิจารณาคดีหากศาลเห็นว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่คู่ความนำมาเสนอไม่เพียงพอในการวินิจฉัยคดีก็มีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการวินิจฉัยหรือสั่งสืบพยานเพิ่มเติม โดยถือว่าเป็นพยานศาลและศาลมีอำนาจซักถามโจทก์ จำเลยหรือพยานคนใดๆ อาจกล่าวได้ว่าทั้งศาล อัยการและจำเลยต่างมีบทบาทในการค้นหาความจริงโดยเสนอพยานหลักฐานและซักค้านพยานได้ตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

โดยในปัจจุบันการให้ความช่วยเหลือทางด้านทนายความแก่จำเลยนั้นถือเป็นการประกันสิทธิแก่จำเลยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคในการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์และจำเลยในคดีอาญานั้นซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับ 2550 จะได้ถูกยกเลิกไปโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือคสช. ก็ตาม แต่หลักการในกระบวนการยุติธรรมก็ยังคง

¹ จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 67), โดย คณิต ณ นคร ก, 2555, กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย.

มีปรากฏอยู่ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 2557 ตามมาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

ฉะนั้นจึงต้องกล่าวว่าหลักการคุ้มครองความยุติธรรมในการมีทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่จำเลยอันถือเป็นหลักประกันสิทธิแก่จำเลยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักสากลก็ยังมีอยู่เช่นกัน โดยสามารถพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามมาตรา 40 ซึ่งได้วางหลักในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ว่า ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาและจำเลยซึ่งเป็นไปตามหลักการสากลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การบัญญัติดังกล่าวถือเป็นการคุ้มครองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐสำหรับบุคคลที่เข้ามาในกระบวนการยุติธรรม

โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองสิทธิของจำเลยในการที่จะมีทนายความเพื่อช่วยเหลือไว้ในมาตรา 173 โดยได้บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 173 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดี และสถานะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

โดยถือว่าสิทธิในการทนายความให้ความช่วยเหลือเป็นสิทธิเกี่ยวกับข้อโดยตรงกับความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลย โดยหากในกรณีที่จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องตั้งทนายความให้แก่จำเลยอันเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดี สิทธิในการมีทนายความจึงมีความสัมพันธ์

กับ “ความหนักเบาของโทษ” และในกรณีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล สิทธิในการมีทนายความจึงมีความสัมพันธ์กับ “ความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลย”²

ดังเช่นในเรื่องความบกพร่องของจำเลยในเรื่องความสามารถในการต่อสู้คดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ที่บัญญัติว่า

“มาตรา 14 ในระหว่างทำการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้นเสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้อัยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

กรณีที่ศาลงดการได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาดังบัญญัติไว้ในวรรคก่อน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราวก็ได้”

หากกรณีจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีซึ่งตามหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญาแล้วการพิจารณาคดีนั้นต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หมายความว่าจำเลยต้องอยู่ในสภาพที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์³ หากจำเลยเป็นคนวิกลจริต รัฐย่อมต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยได้ ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยปราศจากทนายความที่ให้ความช่วยเหลือแก่จำเลยหาได้ไม่

ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 วรรคสอง ได้วางหลักไว้ว่าในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ สิทธิในการมีทนายความของจำเลยที่มีอัตราโทษจำคุกนี้ เป็นเพียงสิทธิโดยแท้ของจำเลยที่จำเลยจะสละสิทธิในการมีทนายความก็ได้ กล่าวคือหากจำเลยไม่ประสงค์จะมีทนายความ จำเลยก็มีต้องร้องขอทนายความจากศาลเพราะกฎหมายได้วางหลักไว้ว่าหากจำเลยไม่มีทนายความและจำเลยประสงค์จะมีทนายความที่ศาลตั้งให้ โดยร้องขอต่อศาล ศาลจึงจะตั้งทนายความให้แก่จำเลย โดยในสังคมไทยผู้ที่ตกเป็นจำเลยส่วนใหญ่เป็น

² กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 153). เล่มเดิม.

³ คณิต ฒ นคร ข. (2552). การบรรยายเรื่องคุณธรรมกับการใช้กฎหมาย. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2558,

ผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนตามกฎหมาย ไม่มีความสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทางศาลเพื่อปกป้องสิทธิของตนได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์และไม่มีศักยภาพเพียงพอในการต่อสู้ดำเนินคดีด้วย และเมื่อจำเลยไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิในการต่อสู้คดีของตนแล้ว หรือจำเลยไม่ต้องการที่จะให้เป็นคดีความ หรือในกรณีที่จำเลยกล่าวว่าถ้าต่อสู้คดีแล้วตนอาจจะต้องถูกพิพากษาให้ต้องรับโทษหนัก จำเลยอาจสละสิทธิในการมีทนายความ การพิจารณาคดีแก่จำเลยโดยปราศจากทนายความให้ความช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิของจำเลยย่อมถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้เพราะสิทธิในการมีทนายความเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการต่อสู้ดำเนินคดีของจำเลย เมื่อไม่อาจกล่าวได้ว่าจำเลยมีความสามารถในการดำเนินคดีอาญาอย่างครบถ้วนบริบูรณ์หากปราศจากทนายความ จึงเป็นการจำเริญที่จำเลยที่ได้รับอัตราโทษจำคุกจำต้องมิทนายความไว้เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

โดย “ทนายความ” ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญองค์กรหนึ่งในการดำเนินคดีอาญา ถือเป็นหลักประกันเพิ่มเติมว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิจะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้โดย “หลักอาชญาเท่าเทียมกัน” กล่าวคือเมื่อฝ่ายรัฐมีเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้รู้ทางกฎหมาย ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตามปกติไม่รู้กฎหมายก็ชอบที่จะมีทนายความซึ่งเป็นผู้รู้ทางกฎหมายคอยช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินคดีนั้นเกิดความเป็นธรรมสูงสุด⁴ ทนายความจึงเป็นผู้มีบทบาทและเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลยในกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาเพราะนอกจากคอยให้ความช่วยเหลือจำเลยต่อสู้คดีความแล้วยังมีส่วนช่วยให้การดำเนินกระบวนการทางอาญาเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

ซึ่งระบบการจัดหาทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญาของไทยนั้น เป็นระบบการจัดหาทนายความโดยศาลเป็นผู้แต่งตั้งทนายความให้ ทนายความที่ศาลแต่งตั้งนี้ เรียกว่า “ทนายความขอแรง” โดยการเลือกทนายความจากบัญชีรายชื่อที่ทนายความมาขึ้นทะเบียนไว้ต่อศาล แต่ระบบทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยดังกล่าวยังคงมีปัญหา กล่าวคือ การตั้งทนายความขอแรงนั้นศาลมิได้ใช้ดุลยพินิจในการคัดเลือกทนายความมาว่าความแตกต่างให้แก่จำเลย ว่าต้องมีคุณสมบัติเช่นใด เหมาะสมกับคดีนั้นๆ หรือไม่อย่างไร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลต่อกระทบต่อหลักประกันสิทธิของจำเลยที่ทำให้จำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อันได้แก่ ปัญหาในเรื่องกรณีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญในการว่าความเพราะทนายความส่วนใหญ่ที่มาขึ้นทะเบียนเป็นทนายความขอแรงมักจะเป็นทนายความที่เพิ่งจบใหม่ ประกอบกับอยู่ในระหว่างเรียกตัวเข้าทำงานในองค์กร สำนักงานหรือบริษัทต่างๆ โดยต้องการหาประสบการณ์ใน

⁴ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 150). เล่มเดิม.

การว่าความหรือมาเป็นทนายความขอแรงเพื่อต้องการว่าความเก็บคดีให้มีคุณสมบัติที่จะนำไปสมัครสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการ ซึ่งอาจยังไม่มีประสบการณ์และความชำนาญในการว่าความในข้อหาอื่นๆ เมื่อศาลได้ตั้งทนายความขอแรงให้แก่จำเลย จำเลยก็ไม่มีสิทธิที่จะเลือกทนายความเองได้ แม้จำเลยจะเห็นว่าทนายความขอแรงนั้น ไม่สามารถช่วยเหลือต่อสู้คดีให้แก่จำเลยได้อย่างเต็มที่ จำเลยก็ไม่มีสิทธิที่จะร้องขอทนายความคนใหม่ได้ จะมีสิทธิก็เพียงแต่สละทนายความขอแรงนั้นเสีย ส่วนทนายความขอแรงที่ได้รับคดีมาโดยได้รับการแต่งตั้งจากศาล ถึงแม้ทนายความผู้นั้นจะทราบว่าตนไม่มีประสบการณ์หรือความชำนาญในคดีประเภทนั้นๆ ก็ไม่สามารถปฏิเสธไม่รับว่าความในคดีนั้นได้ เพราะถือว่าทนายความที่มาขึ้นทะเบียนไว้ต่อศาลมีคุณสมบัติและมีหน้าที่ที่จะว่าความเป็นทนายความขอแรงทุกประเภทคดีโดยไม่สามารถเลือกปฏิบัติหน้าที่ต่อคดีประเภทใดประเภทหนึ่งได้ เมื่อถูกแต่งตั้งโดยศาลทนายความขอแรงจึงต้องรับว่าความในคดีนั้น ด้วยสาเหตุดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าฝ่ายจำเลยเองก็มีความต้องการทนายความที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และชำนาญในการว่าความต่อสู้คดีของตน เช่นเดียวกับกับทนายความที่ต้องการรับว่าความในคดีที่ตนมีความสามารถมีประสบการณ์และความชำนาญเพื่อช่วยเหลือในทางกฎหมายแก่จำเลยได้อย่างเต็มที่เช่นกัน

นอกจากปัญหาในเรื่องความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญในการดำเนินคดีของทนายความที่เป็นเหตุทำให้สิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีลดหย่อนลงแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องของอัตราค่าตอบแทนของทนายความขอแรงที่มีอัตราค่าตอบแทนเป็นจำนวนเงินที่น้อยซึ่งเป็นสาเหตุให้ทนายความขอแรงขาดความกระตือรือร้น ไม่เอาใจใส่คดี ไม่มีแรงจูงใจในการต่อสู้ดำเนินคดีให้แก่จำเลย ซึ่งหากในกรณีที่จำเลยไม่ต้องการที่จะให้คดีเป็นเรื่องเป็นราวให้มากความหรือในกรณีที่จำเลยกลัวว่าถ้าต่อสู้คดีแล้วตนอาจจะต้องถูกพิพากษาให้ต้องรับโทษหนักและในบางครั้งเพื่อให้คดีถึงที่สุดโดยเร็วไม่ต้องเสียเวลามาก ทนายความที่ไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของจำเลยอาจให้คำชี้แนะจำเลยเพื่อให้จำเลยรับสารภาพ หรือโดยทนายความไม่ไปสืบหาพยานหลักฐานมาว่าความแก้ต่างให้จำเลย เพราะเห็นว่าอัตราค่าตอบแทนน้อยและไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ตามความเป็นจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการไปสืบหาพยาน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเมื่อมีการส่งประเด็นไปนำสืบต่างจังหวัด ซึ่งความจริงแล้วจำเลยอาจจะมิได้กระทำผิดอย่างแท้จริงแต่ต้องรับโทษเพราะการยอมรับสารภาพตามคำชี้แนะของทนายความขอแรง เนื่องจากจำเลยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิในการต่อสู้คดีของตน คงมอบอำนาจในการดำเนินคดีให้แก่ทนายความเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งหากการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นทนายความแก่จำเลยเช่นนี้แล้ว ย่อมเห็นได้ว่าทนายความที่รัฐจัดหาให้นั้น ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของจำเลยและไม่สามารถ

ดำเนินการต่อสู้คดีให้แก่จำเลยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

โดยเมื่อนำอัตราค่าตอบแทนของทนายความขอแรงมาเปรียบเทียบกับอัตราค่าเงินเดือนของผู้พิพากษาและพนักงานอัยการก็ถือได้ว่าเป็นอัตราค่าตอบแทนน้อยกว่ามาก ทั้งที่ผู้พิพากษาพนักงานอัยการและทนายความมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ยิ่งระหว่างพนักงานอัยการกับทนายความที่ให้ความให้จำเลยด้วยแล้วจะเห็นได้ว่าต่างฝ่ายต่างค้นหาความจริงเพื่อถ่วงดุลกันให้ได้ความยุติธรรมแก่จำเลยที่บริสุทธิ์ให้มิต้องตกเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด และให้ผู้ที่กระทำความผิดอย่างแท้จริงเพื่อนำมาลงโทษให้เหมาะสมแก่ความผิดของผู้กระทำ

แต่เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ทนายความขอแรงที่ว่าความให้แก่จำเลยกับมิได้รับอัตราค่าตอบแทนที่เพียงพอ ทำให้ไม่มีทนายความที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ มาเป็นแรงทนายความขอแรงเพราะไม่อาจดำรงชีพได้ด้วยเพียงอัตราค่าตอบแทนที่ศาลให้เพียงอย่างเดียว จึงหันไปเป็นทนายความในองค์กร สำนักงานเอกชนหรือบริษัทต่างๆ ซึ่งสามารถหาเงินตอบแทนได้มากกว่า สามารถหารายได้ ได้ตามความรู้ความสามารถของตนและมีความมั่นคงในวิชาชีพมากกว่าการประกอบวิชาชีพทนายความขอแรง ทำให้ทนายความที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ไม่ยอมมาเป็นทนายความขอแรง ทนายความที่มาเป็นทนายความขอแรงจึงเป็นทนายความที่เพิ่งจบมาใหม่หรือผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายอื่นๆ ที่เกษียณอายุไปแล้ว ประกอบกับทนายความที่มีจิตอาสาอย่างแท้จริงแต่มิได้ยึดวิชาชีพทนายความขอแรงเป็นวิชาชีพหลักและมีรายได้ที่มั่นคงมีฐานะอยู่บ้างแล้วมาเป็นทนายความขอแรง ทำให้ทนายความขอแรงไม่เพียงพอต่อความต้องการของจำเลย เป็นเหตุทำให้สิทธิและประโยชน์ของจำเลยในการที่จะมีสิทธิต่อสู้คดีตามกฎหมายและการได้รับความยุติธรรมลดน้อยลง การมีที่ทนายความโดยรัฐจัดหาให้แก่จำเลยจึงกลายเป็นเรื่องการช่วยสงเคราะห์มากกว่าเป็นการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างแท้จริง

เมื่อได้ศึกษาหลักกฎหมายของต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่ามีหลักกฎหมายที่ให้การประกันสิทธิในการมีทนายความโดยรัฐเป็นผู้จัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้การจัดหาทนายความโดยรัฐให้แก่จำเลยในคดีอาญาตามที่ศึกษา ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น โดยการจัดหาทนายความโดยรัฐให้แก่จำเลยในคดีอาญานั้นมีหลายระบบที่แตกต่างกันออกไป หากถ้าในกรณีที่จำเลยไม่สามารถที่จะจัดหาทนายความได้เองนั้น รัฐจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในการจัดหาทนายความให้จำเลย โดยไม่ว่าจะเป็นระบบทนายความที่ศาลตั้งให้ เช่นเดียวกับระบบของประเทศไทย ระบบทนายความที่จ้างโดยสัญญา ระบบสำนักงานทนายความจำเลยของรัฐ

(Public Defender) หรือในระบบสมระหว่างเอกชนกับรัฐโดยจัดตั้งขึ้นในรูปสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมาย ฯลฯ

ซึ่งถือได้ว่าทนายความที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยทนายความที่รัฐแต่งตั้งยังได้รับอัตราค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาครัฐที่จะให้ความคุ้มครองประกันสิทธิในการมีทนายความแก่จำเลยตามระบบกฎหมายของประเทศตนอันแตกต่างกันออกไป ซึ่งประสิทธิภาพของทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลยนั้น เชื่อถือได้ว่าทนายความที่ศาลตั้งให้สามารถให้คุ้มครองแก่จำเลยได้เพราะสามารถต่อสู้ดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ตาม “หลักอาวธเท่าเทียมกัน”

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสิทธิในการมีทนายความโดยรัฐเป็นผู้จัดหาให้แก่จำเลยในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา ทั้งประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการตั้งทนายความโดยรัฐที่มีประสิทธิภาพให้แก่จำเลยตามมาตรา 173 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามหลักการของประเทศที่มีความเจริญแล้วทั้งในระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิของจำเลยที่ได้รับทนายความที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา และให้จำเลยได้รับทนายความที่มีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือคดีในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการคุ้มครองรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาไว้ว่า จำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ทั้งรับรองสิทธิในการมีทนายความโดยรัฐจัดหาให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นเรื่องสิทธิในการมีทนายความ โดยเมื่อจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ศาลจะเป็นผู้จัดหาทนายความให้จำเลยโดยเรียกว่า “ทนายความขอแรง” ซึ่งจากการศึกษายังคงพบปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาคุณภาพทนายความ ปัญหาอัตราค่าตอบแทน ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของจำเลย ทำให้จำเลยมิได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน จึงเห็นสมควรจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของ

ทนายความอันมีความจำเป็นอย่างยิ่งแก่ผู้ที่ตกเป็นจำเลยในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ความช่วยเหลือในทางอรรถคดีและเพื่อป้องกันสิทธิของจำเลยจากกระบวนการยุติธรรมที่อาจเกิดความผิดพลาด โดยการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่เป็นสากลทำให้จำเลยได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคทั้งเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลยอย่างแท้จริงตามกระบวนการยุติธรรมอาญา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายใดๆ อันเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลยในการมีทนายความโดยรัฐจัดหาให้เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่จำเลย ตลอดจนแนวคิดหลักเกณฑ์ในการตั้งทนายความของรัฐที่มีประสิทธิภาพให้แก่จำเลยในคดีอาญาที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นคำร่างไว้ซึ่งสิทธิการต่อสู้ที่เท่าเทียมกันของจำเลยและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมจากวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร รายงานเสวนาทางวิชาการและเอกสารอื่นๆ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งไทยและต่างประเทศ ที่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลยในการมีทนายความโดยรัฐจัดหาให้และการจัดหาทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการเสนอแนะแก้ไขกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

1.6 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงสิทธิในการมีทนายความโดยรัฐเป็นผู้จัดหาให้แก่จำเลยในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา ทั้งประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์
2. เพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการตั้งทนายความโดยรัฐที่มีประสิทธิภาพให้แก่จำเลยตามมาตรา 173 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามหลักการของประเทศที่มีความเจริญแล้วทั้งในระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์

3. เพื่อให้สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายที่ให้รับรองสิทธิของ
จำเลยที่ได้รับทนายความที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในเรื่องความสามารถในการดำเนินคดีอาญา และ
ให้จำเลยได้รับทนายความที่มีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือคดีในคดีอาญา ให้จำเลยมี
โอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เกิดความเสมอภาคและเพื่ออำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญา